

OSTRACODÁK AZ ÓBUDAI TARDI KIFEJLŐDÉSBŐL

Monostori Miklós

1. / Bevezetés

A Budai márga és a kiscelli agyag faunisztikailag jól vizsgálható rétegösszletei között nagy területen található a Majzon László által tardi rétegek néven leírt összlet. Míg az előbb említett két összlet faunájára a mikrofauna rendkívüli gazdagsága jellemző, a tardi összlet faunája annyira szegényes, hogy geológiai kora, sőt fácies-jellege is nehezen közelíthető meg őslénytani alapon.

Az egyre kiterjedtebb mélyfurásos vizsgálatok nyomán mind nyilvánvalóbbá válik, hogy ez a rétegösszlet is tartalmaz - különösen a két gazdag faunás képződménybe való átmeneti közelében - értékelhető faunát. Ilyen faunás rétegeket sikerült kimutatni óbudai sekélyfurásokból is.

2. / A gyűjtött anyag származási helye

A minták az óbudai Törökvész ut környékén a Fővárosi Mélyépítési Tervező Vállalat által lakótelep tervezéséhez lemélyített sekélyfurásokból származnak. A furások egy része kizárólag budai márgát harántolt, néhány furás viszont felette olyan rétegeket, melyek foraminiferákat csak elvétve, vagy egyáltalán nem tartalmaztak. Az iszapolási maradékban rendkívül sok halmaradvány volt. A minták egy részében sok olyan rendkívül apró limonitkőből figyelhető meg, mely alakja alapján feltételezhetően felcsavarodott házu pteropodák pirites kitöltésének oxidálódásából eredhet. A minták erősen limonitosak, ami a felszínközeli rétegek (a vizsgált minták 2-10, 5 mélységből kerültek elő) pirittartalmának oxidációjából eredhet.

A minták egy része eléggé bőségesen tartalmazott ostracodákat, melynek vizsgálata érdekes adatokat nyújt e rétegösszlet képződési körülményeiről.

3./ Ostracoda vizsgálatok

3./1. Faunaösszetétel

A vizsgált mintákból a következő alakok kerültek elő:

Candona ?sp.

Cyclocypris ?sp.

Paracypris sp.

Cypridae indet.

Leguminocythereis ?sp.

Pterygocythereis sp.

Cytheretta ?sp.

Haplocytheridea n. sp. ?

Cuneocythere n. sp. aff. *C. marginata* (BOSQUET)

Cytheropteron emmeneggeri SCHERER

Loxoconcha aff. *sulcata* HASKINS

Az alakok mennyiségi megoszlása nem egyenletes.

Csaknem minden mintában előfordulnak, néhány mintában tömegesen:

Cuneocythere n. sp. aff. *C. marginata* (BOSQUET)

Cytheropteron emmeneggeri SCHERER

Loxoconcha aff. *sulcata* HASKINS

Néhány mintában gyakoriak:

Candona ?sp.

Cypridae indet.

Pterygocythereis sp.

Haplocytheridea n. sp. ?

Sok mintában ritkán fordulnak elő:

Pterygocythereis sp.

3./2. A fauna kora

A fauna geológiai koráról némi tájékoztatást nyújthat a két leggyakrabban előforduló alak

A Cytheropteron emmeneggeri SCHERER fajt a svájci rupéliből írták le, a Cuneocythere marginata (BOSQUET) faj pedig, melyhez a valószínűleg új fajt képviselő alakunk legközelebb áll, Európaszerte közönséges az oligocénben. Ez az adat nem mond ellent a tardi rétegek alsó oligocénbe való eredeti besorolásának.

3./3. A fauna ökológiai viszonyai

Az előkerült ostracoda fauna első pillantásra is ökológiailag rendkívül heterogén. A fauna megtartási állapotában nem észlelhetők olyan jelenségek, melyek későbbi utólagos áthalmozódásra utalhatnának.

A fauna kétségtelen 3 ökológiai csoportra bontható:

a./ tengeri, uralkodóan normális sótartalom mellett élő formák:

Paracypris

Leguminocythereis

Pterygocythereis

Cytheretta

Cuneocythere

Cytheropteron

b./ tengeri, főként csökkent vagy változó sótartalom mellett élő formák:

Haplocytheridea

Loxoconcha

c./ édesvizben vagy rendkívül kiédesedett tengerrészben élő formák:

Candona

Cyclocypris

Ezek az alakok a faunában nem mutatnak határozott elkülönülést. Az édesvizi (v. nagyon kiédesedett vízi) alakokat legnagyobb mennyiségben tartalmazó minták egyuttal gazdagok normál tengeri alakokban is. A csökkentsó-

vizben gyakori alakok közül a minden mintában gyakori Loxoconcha aff. sulcata HASKINS mellett a Haplocytheridea n. sp. ? mutat bizonyos dusulást egy-két mintában, de mindig normál sótartalmu tengeri alakokkal együtt.

Nyilvánvaló tehát az erősen kevert tanatocönózis jelleg. A különböző fáciesekben otthonos alakok ugyanakkor megtartásban eléggé egyformák. Ebből arra következtethetünk, hogy a szállítás egykoru, sőt nem szediment transzport volt.

4. / Képződési körülmények

Egyik előző munkámban (MONOSTORI /1973/) fejtettem ki egy elképzelést a budai márga - kiscelli agyag - tardi rétegek összletsorának keletkezési történetéről. A most leirt fauna újabb adatokat nyújtott ezen a téren.

A pangóvá vált - egészében valószínűleg eléggé mély - medence időnként felszíni nyílttengeri vizekkel volt kapcsolatban, ami lehetővé tette a pteropodák beözönlését. Plankton foraminiferák egyidejű hiánya eltérő gázrendszeri tűrőképességen is alapulhatott.

Ugyanakkor a budai márgánál említett part az óbudai terület vonatkozásában továbbra is fennállhatott. A partmenti gazdag növényzet besodródásával rájuk tapadó ostracodák besodródása járhatott együtt. Ezek az ostracodák a növényi anyaggal együtt leülepedtek és betemetődtek.

A tengeri alakok egy része viszont medence belsejében különösen otthonos, ezek lehettek helyben élt alakok is.

Probléma marad a foraminiferák hiánya ezekben a rétegekben.

a. / Amennyiben az ostracodák egy részét helyben élt alaknak tekintjük, fel kell tételeznünk, hogy időlegesen olyan gázrendszeri viszonyok alakultak ki a medencefenéken, melyek a foraminiferáknak már kedvezőtlenek, az ostracodáknak még elviselhetőek voltak. A leülepedő növényi anyag a

táplálékviszonyokat is kedvezőbbé tette az ostracodák számára, ezért egyes rétegekben nagy számban jelentkeznek, míg a budai márgában rendkívül szórványosak.

b./ Valamennyi alaknál szállitottságot feltételezve, a forraminiférák hiánya a növényekkel való szállitódás ostracodákra való korlátozódásból eredhet.

A kapott új adatok szerint tehát a kialakult alsó oligocén pangó medence legalább is időnkénti nyílttengeri kapcsolatokkal rendelkezett, partközeli zónája helyenként alkalmas lehetett a tengeri bentosz számára, időnként a medence belsejében is élhettek tűrőképesebb faunaelemek a bentoszban is.

IRODALOM
REFERENCES

- MONOSTORI M. : Budai márga - tardi fácies - kiscelli agyag a Budai hegységben (megjegyzések a képződés körülményeihez)
(Földtani Közlöny, 103, 1, 1973)
-
- van MORKHOVEN, F. P. C. M. : Post-Palaeozoic Ostracoda II.
(Elsevier, 1963)
- Paléoécologie des Ostracodes
(Bull. Centre de Recherches Pau - SNPA, Vol. 5. suppl.,
Pau, 1971)
- YASSINI, I. : Ecologie des Associations d'Ostracodes du Bassin d'Arcachon et du Littoral Atlantique
(Bull. Inst. géol. bassin Aquitaine, No. 7., Talence, 1969)